

Srbija u EU – šta od toga imam JA, šta od toga ima MOJ GRAD

Povodom 9. maja – Dana Evrope i Dana pobjede nad fašizmom, koalicija nevladinih organizacija iz 44 grada Srbije pokrenula je, a Fond za otvoreno društvo je uobličio projekat Srbija u EU – šta od toga imam JA, šta od toga ima MOJ GRAD.

Okosnicu projekta čini 300 interaktivnih panela na kojima oko 25.000 građana ima priliku da u direktnom dijalogu sa stručnjacima (njih oko 900 učestvuju na debatama širom Srbije) dobije odgovore na pitanja da li i na koji način proces pridruživanja Srbije Evropskoj uniji utiče, pre svega, na životni standard, kvalitet života, lični i profesionalni razvoj.

Ovo su odgovori na pitanja koja građani najčešće postavljaju:

1. Da li ćemo izgubiti sopstvenu kulturu i jezik kada se učlanimo u EU?

Strahovi koje mnogi izražavaju da se učlanjenjem u EU gubi nacionalni identitet, kultura i jezik su neopravdani. Evropska unija je multinacionalna i multikulturalna zajednica 27 država koja se između ostalog zasniva i na principu „jedinstvo u različitosti“. Evropska unija u ovom trenutku ima 23 zvanična jezika na koje se prevode svi dokumenti institucija EU, te će kada Srbija postane članica i srpski jezik biti jedan od zvaničnih jezika, a ćirilica zvanično pismo. Svi građani EU se mogu obratiti institucijama EU na sopstvenom jeziku, na kome i dobijaju tražene informacije. Takođe, EU odvaja velika finansijska sredstva koja su namenjena negovanju tradicije, kulture i jezika u očuvanju nacionalnog identiteta što je zagarantovano i Ugovorom o EU. Čak i manje države članice poput Irske, Grčke ili Portugala su očuvale sva obležja specifičnosti sopstvenog kulturnog identiteta iako se u EU nalaze već nekoliko decenija.

2. Zašto Evropa stalno nešto traži od nas?

Zahtevi koje Evropska unija postavlja kao uslov za članstvo se jednako odnose na sve države koje žele da postanu članice. Ti zahtevi su izgradnja institucija i uspostavljanje praksi koje su zasnovane na principima vladavine prava, poštovanja ljudskih prava, demokratije i tržišne privrede. Ovi principi su u isto vreme i principi na kojima se zasniva i institucionalna izgradnja i reforme u Srbiji od 2000. godine. Stoga, zahtevi EU se ne odnose samo na Srbiju već predstavljaju osnovu za bližu saradnju i integraciju među državama članicama i osiguravaju stabilnost i razvoj kako država članica tako i Evropske unije kao celine.

3. Da li će građani Srbije moći slobodno da rade u drugim državama članicama Evropske unije?

Sloboda kretanja radne snage je jedna od osnovne četiri slobode koje stoje na raspolaganju zemljama članicama. Državljeni bilo koje članice mogu konkurisati za radno mesto u bilo kojoj drugoj državi članici pod istim uslovima kao i građani te zemlje. Diskriminacija na osnovu nacionalnosti, vere ili pola je zabranjena čime se štiti ova

sloboda evropskih građana. Kako bi se izbegli ozbiljni poremećaji na tržištu rada starijih država članica, neke zemlje koje su u poslednjem krugu proširenja postale države članice (npr. Poljska, kao najmnogoljudnija) će se postepeno uključivati u jedinstveno tržište rada da bi se u potpunosti integrisala 2013.g.

4. Zašto zemlje kao što su Norveška, Island i Švajcarska nisu pristupile EU? Zašto Srbija ne može da sledi njihov primer?

Ove tri razvijene evropske zemlje nisu članice EU svaka iz sopstvenih razloga. Sve tri zemlje su na izuzetno visokom stepenu razvoja, i sa enormno visokim bruto društvenim proizvodom (Island i Norveška imaju ogromne prirodne resurse –riba i nafta, dok je Švajcarska svetski bankarski lider) i sa izuzetno uređenim državnim institucijama. Ove zemlje u potpunosti već imaju uređen politički sistem i i poštuju evropske standarde u raznim oblastima ili ih, kao recimo Norveška u oblasti ekologije, uveliko prevazilaze. Takođe, sve tri države su članice Evropske ekonomske zajednice, koja je jedna od stubova EU, te tako imaju ugovorne odnose sa EU i učestvuju u formiranju ekonomskih politika Evropske unije. Stoga je upoređivati Srbiju sa ovim državama, gotovo nemoguće i prilično neumesno, jer se Srbija nalazi u potpuno drugoj ekonomskoj i razvojnoj situaciji koja je sličnija upravo onim državama koje žele da uđu ili su nedavno ušle u EU (Bugarska, Hrvatska, Makedonija, Albanija, Mađarska, Češka).

Srbija bi, za razliku od ove tri razvijene zemlje, po učlanjenju u EU bila jedna od država koja bi dobijala više finansijskih sredstava za sopstveni ekonomski razvoj, ali i za razvoj svojih institucija. Ovaj novac potreban za podsticanje ekonomskog razvoja i izgradnju državnih institucija je gotovo nemoguće dobiti sa neke druge strane. Bugarska će na primer, kao jedna od nerazvijenih zemalja članica sa kojom se Srbija sada može porediti, za period 2007-2013 dobiti iz EU ukupno 7,362 milijarde evra što je 7 puta više od onoga što Srbija dobija u istom periodu kao zemlja nečlanica.

5. Koji su to evropski standardi u pogledu zaštite podataka o ličnosti i kako Srbija stoji sa implementacijom tih standarda?

Moderan zakonodavac teži da zaštiti pravo pojedinca da samostalno odlučuje o obradi svih informacija koje neko pravno lice vodi o njemu, bez obzira da li one predstavljaju tajnu, zatim njegovo pravo da odredi uslove pod kojim se lični podaci o pojedincu mogu obrađivati i bez njegove/njene saglasnosti, kao i da svakom pojedincu obezbedi efikasnu pravnu zaštitu u slučaju povrede prava. Ključni standardi odnose se na prava lica na obaveštenost o obradi podataka, pravu na uvid u dokument koji sadrži podatke o ličnosti, kao i na kopiju tog dokumenta.

Srbija ima potpuno neprimenljiv Zakon o zaštiti podataka o ličnosti iz 1998. godine. Predlog novog zakonskog teksta upućen je Parlamentu na usvajanje, ali je padom Vlade taj proces zaustavljen. Nadajmo se da će novi zakonski tekst u potpunosti slediti zahteve iz Direktive EU o zaštiti pojedinaca u vezi sa obradom podataka o ličnosti i slobodnim protokom tih podataka, kao temeljnim pravnim dokumentom u ovoj oblasti.

6. Da li će i dalje moći da se proizvodi i prodaje domaća rakija?

Propisi EU ne zabranjuju proizvodnju alkoholnih pića za sopstvene potrebe. Proizvođači rakije će i dalje moći slobodno da proizvode domaća alkoholna pića. Međutim, alkoholna pića koja se proizvode za tržište EU će morati proći strogu kontrolu kvaliteta kako bi se zaštitili potrošači

(setimo se slučajeva ozbiljnih trovanja alkoholnim pićima u Srbiji devedesetih - tzv. zozovača). Ono što je prednost pristupanju EU je da će proizvođači naše šljivovice, naprimer, biti u mogućnosti da geografski zaštite svoj proizvod, sa jasno definisanom tradicionalnom recepturom i postupkom proizvodnje. Na taj način će ti proizvođači obezbediti veću prisutnost i prepoznatljivost i na domaćem i na EU tržištu.

7. Da li učlanjenje u EU znači da gubimo suverenitet i da će se o našoj sudbini odlučivati u Briselu?

Pridruživanje Evropskoj uniji znači da deo našeg suvereniteta dobrovoljno „pozajmljujemo“ evropskim institucijama i „razmenjujemo“ sa svim ostalim članicama kako bi bilo moguće donošenje određenih odluka za celokupnu teritoriju EU i usklađivanje nacionalnih politika. Učlanjenjem u EU Srbija dobija mesto za pregovaračkim stolovima u Evropskoj uniji, gde ćemo zajedno sa svim ostalim članicama (i velikim i malim) i pod istim uslovima odlučivati o zajedničkoj budućnosti Evropske unije. Zajedničko odlučivanje se odnosi samo na oblasti koje predstavljaju oblast zajedničke nadležnosti (unutrašnje tržište, carinske tarife, zajednička poljoprivredna politika, zaštita životne sredine), u kojima države imaju više koristi ako rade zajedno nego ako rade svaka pojedinačno. Veliki deo oblasti i dalje će ostati u isključivoj nadležnosti država članica. Građani Srbije će takođe dobiti i državljanstvo EU i direktno birati sopstvene predstavnike za Evropski parlament, moći će da se na srpskom jeziku obrate evropskim institucijama i da učestvuju u konsultativnim procesima pri donošenju odluka koje organizuju evropske institucije.

8. Zbog čega se govori da približavanje Srbije EU donosi više stranih investicija i da li to znači da rasprodajemo naša prirodna bogatstva, fabrike i zemlju?

Priliv direktnih stranih investicija je za ekonomski razvoj Srbije od ključnog značaja. Veza između priliva investicija i pridruživanja Srbije EU je višestruka. Kao prvo, procesom pridruživanja Srbije EU i potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, potom sticajnem statusa kandidata se poboljšava investiciona klima u Srbiji. Činjenica da ovaj proces podrazumeva niz reformi institucija i zakonskih rešenja (u oblasti finansije, zaštita konkurencije, borba protiv korupcije, pravosuđe), čime se postiže pravna sigurnost ulaganja. Investitori imaju veću garanciju da su njihove investicije sigurne. Takođe, politička stabilizacija zemlje i izgradnja demokratskih i transparentnih institucija i praksi dodatno poboljšava investicionu klimu. Konačno, bespovratna sredstva koja Srbija već dobija od EU, a koja će se kada postane članica verovatno nekoliko puta uvećati, mogu se ulagati u infrastrukturu (puteve, železnicu,

komunikacije) i razvoj ljudskih resursa (obrazovanje, prekvalifikacija i dokvalifikacija, doživotno obrazovanje) čime se obezbeđuju stvaraju dobri uslovi za priliv investicija.

9. Šta je do sada finansirano od pomoći EU?

Srbija je u periodu od kraja 2000. do 2006. godine dobila pomoć od 1,27 milijardi dolara. Ova sredstva su dobijena za izgradnju institucija, reformu državne uprave, i ekonomski i socijalni

razvoj. Tako je, na primer, za zdravstvo primljeno 93,5 miliona evra, za razvoj preduzetništva i malih i srednjih preduzeća 70 miliona, a za energetiku 441 milion evra. Posebno je značajno to što su ova sredstava bespovratna pomoć koja je Srbiji preko potrebna (i koja gotovo da ne može da se dobije sa drugih strana) kako bi ubrzala proces ekonomskog razvoja. Za period 2007-2011. planirano je da Srbija dobije oko 1 milijardu evra iz IPA fondova, dok je i niz drugih programa otvoreno za projekte iz Srbije, onda kada Srbija potpiše sporazume sa EU o upotrebi tih sredstava. Time se, što je od izuzetne važnosti, nivo sredstava koja Srbija može povući iz takvih programa, tj. fondova EU dodatno uvećava.

10. Da li i u EU opštine potpuno zavise od centralnih vlasti? Kako EU pomaže decentralizaciju Srbije? Hoće li EU pomagati i nerazvijene opštine u Srbiji ili će sav novac ići u Beograd?

U Evropskoj uniji je na snazi princip decentralizacije, koji znači da o onome što može da se uradi na nižem nivou vlasti ne treba da se odlučuje na nacionalnom nivou. Saglasno ovom principu u Evropskoj uniji postoji oko 300 regija, te se često o EU govori kao o Evropi regiona. Regionalna politika EU posebnu pažnju obraća na unapređivanje zaostalih regiona (oni koji ne dostižu 75% evropskog proseka), na one regione u kojima je prisutni problemi kao što su nezaposlenost i siromaštvo, a prilagođavanje politika i sistema obrazovanja su jedan od prioriteta te politike. Kohezioni i strukturni fond EU (koji se odnosi upravo na rešavanje ovih problema) iznosi 36% ukupnog budžeta EU, a zajedno sa poljoprivrednim fondom čini 80% ukupnog budžeta. Srbija je novim zakonskim i ustavnim garancijama o pravima na lokalnu samoupravu i pokrajinsku autonomiju prihvatila ovaj princip, ali se on mora i dosledno sprovesti kako bi se obezbedio ravnomeran razvoj Srbije.

11. Šta je rodna ravnopravnost i koje mere se sprovode u zemljama EU da bi se osigurala rodna ravnopravnost?

Rodna ravnopravnost znači jednaku zastupljenost, moć i učešće oba pola u svim sferama javnog i privatnog života. Evropska unija je napravila značajan progress u ostvarivanju rodne ravnopravnosti zahvaljujući implementaciji zakona koji se odnose na jednak tretman muškaraca i žena, a posebno u primeni specifičnih mera za osnaživanje žena. EU ima komesara/ministra zaduženog za zapošljavanje, društvena pitanja i jednake

moćnosti. EU je usvojila tzv. Mapu na putu ravnopravnosti muškaraca i žena za period 2006. – 2010.g, a uz nju i plan da izdvoji 50 miliona evra za uspostavljanje Instituta za rodnu ravnopravnost.

Za razliku od zemalja EU, ali i zemalja zapadnog Balkana, Srbija još nema sve systemske pretpostavke za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Srbija još nije usvojila opšti antidiskriminacioni zakon, kao ni Zakon o ravnopravnosti polova, pa je u tom smislu opet među poslednjim zemljama u Evropi bez takve regulative. Postepeno se uvode institucionalni mehanizmi na nacionalnom nivou: Odbor Narodne skupštine za ravnopravnost polova, Savet za ravnopravnost polova Vlade, dok se na nivou pokrajine Vojvodine otišlo korak dalje formiranjem izvršnog organa - Sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova, dok Pokrajinski ombudsman ima zamenicu nadležnu za ravnopravnost polova.

Treba reći da za uspostavljanje dosledne rodne ravnopravnosti u Srbij, pored zakonskog okvira, treba paralelno rešavati i probleme na nivou mentaliteta, stereotipa i percepcije učešća žena u društvu.

12. Da li će se popraviti položaj žena na tržištu rada u Srbiji ulaskom u EU?

Položaj žena na tržištu rada i dalje je izrazito loš, uprkos promenama u oblasti obrazovanja i učešću u političkom životu, pa se tako procenat nezaposlenih žena u Srbiji popeo na 24% (u odnosu na 16% nezaposlenih muškaraca) i znatno je viši nego u zemljama EU, gde iznosi 9,6% kod žena i 7,6 kod muškaraca. Najteži je položaj žena u ruralnim područjima, gde predstavljaju neplaćenu radnu snagu, položaj Romkinja, žena izbeglica i interno raseljenih lica, žene sa invaliditetom i samohranih majki.

Žene u Srbiji danas zauzimaju samo 1/5 upravljačkih pozicija u preduzećima, a predsednice su UO samo u 14%, za razliku od EU gde 30% žena zauzima rukovodeće položaje u kompanijama. Istraživanja, međutim, i dalje pokazuju da žene u Srbiji za poslove iste težine i složenosti, dobijaju manje zarade od muškaraca. Žene u Evropi, takođe, zarađuju manje i do 15% od muškaraca. No, to je jedina sličnost. Međutim, da je Srbija u EU bilo bi nezamislivo da se razreši predsednica opštine (Knić), jer je otišla na porodiljsko odsustvo. Razlog razrešenja može biti samo nesavesno obavljanje ili zloupotreba funkcije. Sve ostalo je diskriminacija.

Za poboljšanje položaja žena na tržištu rada neophodno je hitno donošenje antidiskriminacionog zakona i Zakona o rodnoj ravnopravnosti, ali i harmonizovanje Zakona o radu i Zakon o zapošljavanju koji treba da inkorporiraju načela rodne ravnopravnosti. I, nakon toga, dosledna, dosledna, dosledna... primena ovih zakona.

13. Kakva su pravila u EU u vezi sa monopolima? Da li će i dalje opstati monopoli u Srbiji?

Još su osnivači Evropske ekonomske zajednice znali da je za izgradnju jedinstvenog tržišta izuzetno važno stvaranje tržišne konkurencije. Konkurencija omogućava da tržište efikasnije ispunjava svoje funkcije i da potrošači dobijaju mogućnost izbora i kvalitetnije proizvode po nižim cenama. Stoga je od svog nastanka Evropska unija razvijala

antimonopolske propise, a njihovo sprovođenje poverila Komisiji. Propisi EU zabranjuju kartelsku podelu tržišta i dogovaranje cena, korišćenje dominantne pozicije na tržištu za podizanje cena ili eliminaciju konkurencije, regulišu spajanje velikih kompanija kako bi sprečile stvaranje monopola. EU je ukinula državne monopole u oblastima u kojima su dugo postojali, poput telekomunikacija, snabdevanja električnom energijom ili gasom. Pored toga, propisima EU su zabranjene državne subvencije preduzećima, osim u izuzetnim slučajevima, budući da se na takav način narušava konkurencija.

Državne subvencije su ipak dozvoljene u pojedinim slučajevima poput prirodnih nepogoda, zatim preduzećima u nerazvijenim područjima, malim preduzećima, preduzećima koja se bave istraživanjima i razvojem novih tehnologija, zaštitom životne sredine i sl.

U procesu pridruživanja i potom pristupanja Evropskoj uniji, Srbija će morati da stvori uslove za tržišnu konkurenciju i da ukine državne i privatne monopole u svim sektorima, pa tako i u oblasti telekomunikacija, u naftnoj industriji, proizvodnji i distribuciji električne energije, maloprodaji.

14. Da li Srbija ima antimonopolski zakon i da li je to jedan od preduslova za priključenje EU?

Srbija je u procesu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa propisima EU 2005. godine usvojila Zakon o zaštiti konkurencije, kojim je formirana i Komisija za zaštitu konkurencije sa zadatkom da se bori protiv monopola na tržištu Srbije.

Usvajanje antimonopolskog zakonodavstva predstavlja uslov za integraciju bilo koje države u EU, a njegova efikasna primena je predmet stalnog monitoring nadležnih tela u EU. U trenutku pristupanja Evropskoj uniji, propisi Evropske unije u ovoj oblasti direktno će se primenjivati na sve subjekte u Srbiji. To će značiti da će i Srbija imati najkvalitetniju antimonopolsku politiku.

Evropska komisija ima široka kontrolna ovlašćenja u ovoj oblasti i ne preza od izricanja drastičnih mera ni protiv najvećih svetskih kompanija, poput IBM-a ili Microsoft-a u slučaju da utvrdi postojanje nekog od oblika monopolskog ponašanja na tržištu. Posebno je važna činjenica da se ovi propisi podjednako odnose na državne i na privatne kompanije, te su monopoli državnih kompanija, kakvi i dalje istrajavaju u Srbiji, u Evropskoj uniji potpuno neprihvatljivi i u procesu daljih integracija moraće da budu ukinuti.

15. Da li su građani država novih članica EU osetili prednosti učlanjenja i da li se oseća boljitak?

Ekonomski pokazatelji govore da se od 2004 razvoj država koje su se tada učlanile u EU ubrazao za oko 2-3 % na godišnjem nivou, i to čak i u onim državama koje nisu bile najuspešnije u transformaciji svojih privreda, kao na primer Rumunija i Bugarska. Po istraživanjima Eurobarometra, 69% građana država koje su se pridružile EU 2004. i 2007. godine (ukupno 12 zemalja) smatra da imaju koristi od članstva u EU. U Poljskoj je recimo 95% poljoprivrednika pre učlanjenja bilo protiv ulaska u EU dok se samo četiri godine kasnije situacija potpuno preokrenula, te je 95 % poljoprivrednika pozitivno ocenilo pristupanje Poljske EU. U Sloveniji na primer 71% građana smatra da je Sloveniji učlanjenje u EU bilo od koristi.

16. Zašto su u Srbiji političari nedodirljivi, izuzetno se primenjuje ostavka kao lični čin, razrešenje sa funkcije, čak i kada se nedolično ponašaju i kada ne prezaju od laži, uvreda drugih političara i medija?

Zakoni koji uređuju odgovornost i transparentnost javnih vlasti (državnih organa i nosilaca javnih funkcija), pre svega tzv. antikorupcijski zakoni – o sukobu interesa, o slobodnom pristupu informacijama, finansiranju političkih stranaka i o javnim nabavkama), nisu usklađeni u potpunosti sa evropskim standardima, ne sadrže mehanizme izvršavanja i monitoringa, otvaraju prostor za manipulacije i sl, a nedosledno se primenjuju i ovako nesavršeni. Sporadično se podnose tužbe sudovima za klevetu i uvredu. Istovremeno, u Srbiji nedostaje jedno telo koje bi se bavilo javnim integritetom državnih funkcionera, što je praksa u većini zemalja EU.

17. Zašto su svi koji su otvorili neku od korupcionaških afera, pozivajući se na Zakon o slobodnom pristupu informacijama, izgubili nakon toga posao? Da li je to praksa i u zemljama članicama EU?

Srbija je krajem 2004. godine, pored Crne Gore, bila poslednja zemlja u Evropi koja je usvojila Zakon o slobodnom pristupu informacijama u posedu organa vlasti, dok je to u zemljama EU učinjeno pre više decenija, ili čak vekova (Švedska!). Verovatno Zakon ne bi bio ni tada usvojen da nije bilo pritiska Saveta Evrope i EU da i naša zemlja uspostavi standarde u ovoj oblasti. Međutim, naš Zakon ne sadrži sve garantije o radnopravnoj i materijalnoj sigurnosti zaposlenog koji u opštem interesu otkrije neku od nedopuštenih i protivzakonitih radnji u svojoj radnoj sredini (zaštita tzv. duvača u pištaljku), pa se zato kod nas dešava da oni koji pokušavaju da zaštite opšti interes i javna sredstva bivaju sankcionisani i ostaju bez posla. U zemljama EU uhvaćeni u korupcionaškim aferama i zloupotrebama, završavaju u zatvoru i nestaju sa političke scene.

18. Zašto je neophodno uvođenje programskih budžeta da bi se koristila sredstva iz IPA Fonda?

Uvođenje programskih budžeta je uslov efikasne upotrebe sredstava iz IPA Fonda. U stvari, da bi sredstva iz IPA mogla da se nađu u budžetu treba da postoje pripremljeni projekti usklađeni sa prioritetima u procesu pridruživanja i obezbeđena sredstva za sufinansiranje projekata. Programski budžeti omogućavaju detaljno planiranje aktivnosti za razliku od tzv. linijskog budžeta koji je trenutno u pretežnoj upotrebi u Srbiji. Ovo je posebno značajno jer se sredstva iz IPA programiraju na period od 2007. do 2013. godine i važno je unapred isplanirati sredstva za učešće države u sufinansiranju projekata. Programski budžet povećava apsorpcionu moć za povlačenje sredstava iz IPA, jer definiše zadatke i aktivnosti korisnika budžetskih sredstava, omogućava efikasnije upravljenje potrošnjom i olakšava njenu kontrolu. U Srbiji su načinjeni prvi koraci ka prelasku na programske budžete i nekoliko ministarstava je za 2008. godinu uradilo programski budžet. Međutim, od velike je važnosti da se programski budžet uvede i na lokalnom nivou. Pored programskog budžeta za upotrebu sredstava iz IPA neophodno je

obezbediti internu kontrolu i reviziju, osnažiti Državnu revizorsku instituciju i budžetsku inspekciju, izgraditi kriterijume za evaluaciju izvršenja i unaprediti ljudske resurse.

19. Kako se misli nadoknaditi nedostatak obrazovnog kadra neophodnog za razvoj regiona, kao i društva u celini i da li nam EU može pomoći?

Nedostatak obrazovnog kadra se može nadoknaditi prekvalifikacijom, odnosno dokvalifikacijom postojećeg kadra, kao i dobro planiranim proširivanjem trenutnih kapaciteta i povećanjem raznovrsnosti unutar obrazovnog sistema. Da bi se to ostvarilo neophodno je da, pre svega, postoje programi prekvalifikacije koji bi na najbrži i najefikasniji način premostili jaz između trenutnih mogućnosti raspoloživog kadra i potreba društva. Pored toga, potrebna su i sredstva za poboljšanje infrastrukture, odnosno uslova u kojima bi se obuka sprovodila, kao i za realizaciju samog procesa obuke. Na kraju, bitno je obezbediti veće kapacitete, veću fleksibilnost i veću usklađenost sistema obrazovanja sa potrebama tržišta rada i društva u celini.

U pogledu formiranja programa dragocena bi nam bila pomoć onih zemalja, članica EU, odnosno odgovarajućih institucija i eksperata iz zemalja koje su bile suočene sa sličnim problemom i

uspele da ga prevaziđu. Konačno, naša zemlja ni do sada nije uspevala da izdvoji neophodna sredstva za realizaciju programa iz oblasti obrazovanja, pa je izvesno da bez finansijske pomoći do koje bi došli nastavkom procesa pridruživanja EU neće biti moguće sprovođenje ovog ambicioznog, ali neophodnog projekta.

20. Da li će se naše fakultetske diplome priznavati u EU i ako nismo završili po Bolonjskoj konvenciji ?

Sama Bolonjska konvencija formalno se ne bavi pitanjem diploma, pa samim tim ni njihovim priznavanjem. Međutim, iz duha Bolonjske konvencije proističe zahtev da se u procesu studija organizovanih u skladu sa Bolonjskom konvencijom razviju određena znanja, veštine i sposobnosti koje imaoca diplome osposobljavaju bilo za zapošljavanje, bilo za nastavak studija. Evropski parlament je usvojio Evropski okvir kvalifikacija u okviru koga se definiše sedam nivoa obrazovanja i za svaki se jasno kaže koja vrsta znanja (teorijskog i činjeničnog), veština (kognitivnih i praktičnih) i sposobnosti (samostalnost i odgovornost) se očekuje na kom nivou. Na osnovu toga, svaka zemlja, članica EU je u obavezi da donese svoj nacionalni okvir kvalifikacija kojim bi se uspostavila jasna veza između diploma koje se izdaju u toj zemlji i evropskih nivoa obrazovanja. Uspostavljen je i Evropski registar nacionalnih Agencija za akreditaciju koji će potvrđivati da diplome koje izdaju pojedine obrazovne ustanove odgovaraju deklarisanim nivoima kvalifikacije. Tek sa završetkom tog posla može se očekivati automatizam u priznavanju diploma na tržištu rada.

Naša zemlja, kao potpisnica Bolonjske konvencije, je prihvatila obavezu da taj okvir donese za poslednja tri nivoa visokoškolskog obrazovanja, ali taj posao još uvek nije započet. Otuda, samo potpisivanje Bolonjske konvencije, odnosno deklarativno pristupanje istoj ne može da obezbedi automatizam u priznavanju naših diploma. Tek

onda, kada uspostavimo svoj nacionalni okvir kvalifikacija i kada svaka izdata diploma (uključujući i tzv. dodatak diplomu) bude jasno iskazivala šta ona nosi u smislu znanja, veština i sposobnosti, i kada se naše akreditaciono telo upiše u Evropski registar, možemo očekivati ravnopravni tretman naših diploma sa diplomama drugih zemalja u Evropi.

21. Da li postoje neki programi u EU koji stoje na raspolaganju đacima, studentima, nastavnicima i profesorima iz Srbije?

Imajući u vidu trenutni status Srbije u odnosu na proces integracije u EU, najviše koristi do sadašnjeg trenutka od EU imali su studenti i profesori, prevashodno kroz TEMPUS program (namenjen reformi visokog obrazovanja) i kroz pomoć koju je Evropska agencija za rekonstrukciju pružila poboljšanju uslova rada u osnovnim i srednjim školama i uvođenju novih studijskih programa u srednje stručne škole. Osim toga, studenti iz Srbije imaju pravo da učestvuju u CEEPUS programu razmene studenata koji obuhvata samo zemlje centralne i istočne Evrope, kao i u programu Erasmus Mundus koji je namenjen studentima master studija i u okviru koga postoji 100 stipendija namenjenih studentima sa Balkana za oko 100 master programa. Što se tiče profesora, oni mogu da učestvuju u programu FP7 koji je namenjen istraživačima i naučno-istraživačkim centrima.

Ukoliko Srbija postane kandidat (a potom i punopravni član EU), za Srbiju se otvara mogućnost učešća u tzv. Lifelong learning programu (programu doživotnog učenja) koji podrazumeva

programe razmene đaka, studenata, nastavnika, profesora i drugih zaposlenih u obrazovanju, kao i programe saradnje škola i institucija visokog obrazovanja. U ovom programu učestvuju sve zemlje članice EU i neke od kandidata (Turska), a program traje od 2007. do 2013. godine i ukupan iznos sredstava namenjen programu je 7 milijardi evra. Osim toga, đacima, studentima, nastavnicima i profesorima bi postali dostupni i različiti programi manjeg obima (npr. nacionalni programi razmene studenata, stipendije pojedinih država, naučni fondovi itd).

22. Da li i u EU, kao i u Srbiji poslodavci neprijavljaju radnike? Kako EU sankcioniše nelegalno zapošljavanje i kako kažnjava poslodavce?

I u zemljama Evropske Unije nelegalno zapošljavanje, predstavlja veliki problem, ali se zato primenjuju oštre sankcije za takve poslodavce. Procena Evropske komisije je da u 27 zemalja članica EU oko 500.000 ljudi radi nelegalno i to u građevinarstvu, u poljoprivredi i kao kućno pomoćno osoblje. Predviđene su drakonske kazne za pojedince i preduzeća koja ne prijavljuju radnike, i to: plaćanje višestruko uvećanih poreza i doprinosa za socijalno osiguranje, zabrana učestvovanja na bilo kom tenderu ili konkursu u postupku javnih nabavki kao i zabrana konkurisanja za bilo kakve državne subvencije i kredite u periodu od pet godina od učinjenog prekršaja. U Velikoj Britaniji kazne za preduzeće će se kretati od 10.000 do 20.000 funti.

Zabrana pristupa EU strukturnim fondovima i državnim subvencijama posebno se odnosi na vlasnike velikih poljoprivrednih dobara, na kojima uglavnom radi nelegalno zaposlena

radna snaga, imajući u vidu da veliki poljoprivredni proizvođači, predstavljaju i najveće korisnike EU fondova. Za ponovljeni prestup predviđene su čak i zatvorske kazne. Trenutno prosečno oko 2% EU kompanija godišnje posete inspektori rada. EU planira da uvede obavezu nacionalnim zakonodavstvima da predvide obaveznu inspekciju za najmanje 10% ukupnog broja registrovanih preduzeća godišnje u potrazi za nelegalnom radnom snagom.

23. Da li moramo da uđemo u NATO da bi ušli u EU?

Ulazak u NATO nije jedan od uslova za ulazak u Evropsku uniju, ali reforma vojske, povećavanje bezbednosti države i granica jeste. Međutim, sve zemlje istočne i jugoistočne Evrope koje u ušle u EU su ušle i u NATO, među kojima i Mađarska, Slovenija, Bugarska i Rumunija. Hrvatska i Albanija su nedavno pozvane da otpočnu pregovore za članstvo, dok se sa Makednijom zbog grčkog veta u vezi sa imenom nisu otvorili pregovori. Srbija se decembra 2006. godine pridružila programu Partnerstvo za mir, što je poseban oblik saradnje između NATO i zemalja koje nisu članice, a u kom se nalaze i Bosna i Hercegovina i Crna Gora, koje imaju otvorene aspiracije da se učlane u NATO. Razlozi za učlanjenje u NATO su brojni, i ako Srbija ostane van NATO u dogledno vreme će sa svih strana biti okružena njenim članicama, ali postoje i razlozi protiv. Međutim, odluka o učlanjenju u NATO se donosi posebno i to na referendumu i u potpunosti je nevezana za pitanje evropskih integracija i približavanje Srbije EU.

24. Da li je moguće da postanemo članice i potpisnice Šengenskog sporazuma ako ne uđemo u EU?

Nije moguće. Jedino što je moguće je ukidanje viza, odnosno stavljanje na belu šengensku listu. Međutim, ukidanje viza zavisi od niza neophodnih koraka: efikasna kontrola granica, sigurne putne isprave, itd. Takođe, bilo kakva politička destabilizacija će se negativno odraziti na mogućnost ukidanja viza.

25. Kakvi su standardi EU koji se odnose na sigurnost hrane?

Standardi EU koji se odnose na sigurnost hrane su izuzetno rigorozni i obuhvataju sve faze procesa proizvodnje prehrambenih proizvoda, od proizvodnje, obrade, transporta pa sve do pakovanja i distribucije („od njive do usta“). Ovi standardi predstavljaju sastavni deo sistema zaštite potrošača. Tako na primer, standardi koji se odnose na meso i mesne prerađevine podrazumevaju da se ovi proizvodi predviđene za tržište moraju proizvoditi samo u klanicama koje zadovoljavaju stroge fitosanitarne uslove. Takvi propisi postoje i za niz drugih proizvoda. Sistem RAIPEX, koji funkcioniše od 2004. godine podrazumeva da se svake nedelje objavljuje lista proizvoda koji predstavljaju opasnost za potrošače te su povučeni iz prodaje. Sva roba mora imati jasnu i vidljivu deklaraciju o poreklu, sastavu i trajanju namirnica. Srbija trenutno nema zakon o opštoj bezbednosti proizvoda, zakon o bezbednosti hrane i niz drugih zakona, čija je svrha zaštita potrošača

od neispravnih proizvoda. Donošenje ovih zakona i njihova stroga primena je jedan od uslova u toku procesa pridruživanja Srbije EU i predstavlja vrlo važan korak u poboljšavanju bezbednosti građana i unapređivanju javnog zdravlja.

26. Kada će Srbija ispuniti zahteve iz Evropskog partnerstva i usvojiti podsticajan zakonski okvir za razvoj udruženja građana?

Na izmaku prve decenije 21. veka, Srbija još uvek ima krajnje problematičan pravni okvir za uspostavljanje udruženja građana, organizacija civilnog društva, neprofitnih ili nevladinih organizacija, kako se sve u javnom govoru nazivaju izvorne inicijative građana za ostvarivanje nekog od legitimnih društvenih ciljeva. Niti postoji moderan statusni zakon o udruženjima, niti je poreska politika za udruženja građana prilagođena dobrim evropskim praksama. Tako se u Mađarskoj iz poreza izuzeta davanja preduzeća koja idu u gotovo sve oblasti od interesa za građane, što je stimulatívno za preduzeća, a direktno korisno za organizacije civilnog društvo. A, od razvijenosti poreskih olakšica zavisi stabilnost i održivost neprofitnog sektora.

Takođe, Srbija je skoro jedina zemlja u Evropi koja ne predviđa poreske olakšice za fizička lica ako ulažu u rad organizacija civilnog društvo. Neke od zemalja EU (Mađarska, Slovačka, Litvanija) su razvile inovativne prakse, tzv. zakone o 1% ili 2% kojima se poreskim obveznicima omogućava da određeni procentualni iznos od razrezane poreske sume daju za kvalifikovane delatnosti od javnog interesa, koje, po pravilu, obavljaju neprofitna udruženja građana.

27. Zašto u Srbiji nije razvijen sistem volonterskog rada kao u zemljama Evropske Unije?

Činjenica je da je u Srbiji nerazvijena praksa volonterskog rada, za razliku od svih ostalih zemalja EU, pa i novoprimiteljenih. Ne postoji zakonski okvir, ali ni podsticajno okruženje, za razliku od razvijenih zemalja EU, sa definisanim javnim politikama i organizacijama civilnog društvo koje preuzimaju ulogu državne uprave u osetljivoj oblasti socijalnih usluga. Aktivan dobrovoljan rad je način na koji pojedinci mogu da pomognu da se rešavaju svakodnevni problem, pre svega u lokalnoj zajednici.

Volonteri su u mnogim zemljama EU prepoznati kao najvažniji resurs za sprovođenje promena. Prema podacima Evropskog ekonomskog i socijalnog saveta u Evropi volontira više od 100 miliona ljudi. Tako u Poljskoj 18% stanovništva je obuhvaćeno nekom formom volonterskog rada, u Irskoj i Nemačkoj preko 33%. U Velikoj Britaniji čak 38% volontira, a njihov radi doprinose državnim prihodima sa 7,9% na godišnjem nivou. Slovenija je priznanje volonterskog rada sprovela kroz reform obrazovanja 1995., uvođenjem volontiranja kao izbornog predmeta u srednje, pa i u osnovne škole.

Proces pridruživanja Srbije EU biće dodatni podsticajni faktor za razvoja dobrovoljnog rada, jer će doprinosti promovisanju dobrih praksi zemalja članica EU.

28. U čemu nam EU može pomoći pri razvoju lokalnog turizma?

Razvoj turizma zavisi od niza različitih faktora, ali sigurno je da pridruživanje Srbije EU donosi nekoliko koristi. Prvo, preduslov za razvoj turizma je bezbednost i stabilnost. Strane investicije u turizam kao i turisti ne dolaze ako postoji i najmanji rizik po njihovu bezbednost. Pridruživanje Srbije EU znači stabilizaciju i unapređivanje bezbednosti i istovremeno je i znak da je Srbija sigurno mesto, kako za investicije tako i za turiste.

Drugo, razvoj turizma je direktno srazmeri sa razvojem infrastrukture. Ulaganje u mreže puteva, železnice, avionski i rečni saobraćaj je preduslov razvijanja turizma, jer samo jeftine i sigurne saobraćajnice privlače turiste. Takođe, bez ulaganja u obnavljanje i unapređivanje, ali i povećavanje turističkih kapaciteta turizam neće moći da se razvija. Ovde EU pomaže putem bespovratne pomoći, ali i indirektno jer se povećavaju i direktne strane investicije povećavanjem stabilnosti zemlje. Konačno, povećavanje mobilnosti roba i ljudi, ukidanje viza i jačanje kulturnih kontakata sa zemljama članicama EU se pozitivno odražavaju na imidž zemlje, čime se privlače turisti.

29. Kakve koristi pogranične opštine imaju od prekogranične saradnje?

Prekogranična i regionalna saradnja je jedan od principa evropskih integracija. Povezivanjem regiona preko granica podspešuje ekonomsku integraciju, povećava stabilnost i blagotvorno deluje na izgradnju poverenja među susedima. EU stoga vrlo izdašno finansira transnacionalnu saradnju graničnih i drugih regiona. U periodu od 2000-2006. kroz program Interreg EU je izdvojila 4,874 milijardi evra. Projekti prekogranične saradnje najčešće uključuju izgradnju prekogranične infrastrukture, razvoj poslovne infrastrukture i ekonomsku saradnju, rešavanje zajedničkih ekoloških problema (koji ne poznaju granice) kulturnu i obrazovnu saradnju.

Srbija je, iako nije članica EU za period od 2007-2009, u okviru druge komponente IPA fonda dobila 31 milion evra za saradnju sa Mađarskom, Rumunijom, Bugarskom, Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom. Kroz zajedničku saradnju na ovim projektima lokalne zajednice rešavaju svoje probleme zajedno sa susedima, uvećavaju sopstvene kapacitete za sprovođenje projekata čime stiču dragoceno iskustvo za korišćenje EU fondova koji će ako Srbija bude nastavila sa evropskim integracijama biti sve veće.

30. Koji programi su dostupni Srbiji kao zemlji potencijalnom kandidatu, a koji program su dostupni zemljama kandidatima?

Republici Srbiji kao zemlji potencijalnom kandidatu dostupna su finansijska sredstva kroz Instrument za pretpristupnu pomoć-IPA. Ovaj instrument predstavlja okvir za pružanje spoljne pomoći u budžetskom periodu 2007-2013 zemljama potencijalnim kandidatima i kandidatima na putu ka EU integraciji. U periodu od 2007-2010 obezbeđeno je 771,1 milion evra za Republiku Srbiju.

IPA instrument ima 5 komponenti a to su: pomoć tranziciji i izgradnji institucija; prekogranična saradnja; regionalni razvoj; razvoj ljudskih resursa i ruralni razvoj. Razlika

između zemalja potencijalnih kandidata i zemalja kandidata ogleda se u mogućnosti korišćenja pojedinih komponenti IPA Instrumenta. Evropska komisija je zemljama potencijalnim kandidatima dozvolila korišćenje komponente 1 i 2 za budžetski period 2007-2013, dok će zemlje kandidati za članstvo u EU u navedenom periodu moći da koriste sredstva svih 5 komponenti.

31. Koje se mere za zaštitu siromašnih sprovode u EU?

Briga protiv siromaštva različitim sredstvima ima u vidu ne samo ekonomske kriterijume (visina prihoda) već i neekonomske, pa se u zemljama EU ostvaruju programi uključivanja siromašnih u različite segmente značajne za popravljavanje njihovog položaja kao recimo zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, pospešivanje socijalne mobilnosti. Instrumenti za suzbijanje siromaštva pored novčanih transfera sirotinji odnose se na razne programe socijalne inkluzije, kojima se podstiče participacija siromašnih u društvo pomoću programa koji podrazumevaju saradnju vladinih i nevladinih organizacija i aktivno učestvovanje osetljivih grupa

32. Da li ulazak u EU smanjuje nezaposlenost?

Ulaskom u porodicu EU zemalja značajno se smanjuje nezaposlenost koja je glavni uzrok siromaštva u postsocijalističkim zemljama. Razlozi su u slobodnom kretanju radnika unutar EU kao i povećane strane investicije koje donose zapošljavanje većeg broja radnika. Na primer, stopa nezaposlenosti u Rumuniji je brzo posle ulaska u EU postigla prosek ovih zemalja i iznosi oko 7%.

Zemlje EU uvode brojne programe socijalne integracije osetljivih grupa u programe zapošljavanja a posebno se vodi računa o zapošljavanju žena, starijih radnica, dugotrajno nezaposlenih, zapošljavanju invalida i manjiskih grupa. Zemlje EU značajno razvijaju tzv. alternativnu ekonomiju odnosno socijalna preduzeća, kooperative i druge oblike zapošljavanja za grupe koji se teško snalaze na tržišnoj utakmici. Alternativna ekonomija se zakonski podstiče i podupire sredstvima lokalnih zajednica ili regiona.

33. U čemu se uopšte ogleda bolji kvalitet života u zemljama EU?

Ugodan svakodnevni život omogućava evropski socijalni program koji je ideal za ceo svet kada su u pitanju uređenje odnosa u oblasti socijalne politike. U razvijenim zemljama EU troši se i do ¼ nacionalnog za socijalnu potrošnju a programi obuhvataju celokupno stanovništvo. Rezultati se ogledaju u visokom očekivanom životnom veku što je najznačajniji indikator razvijenosti socijalne politike u jednoj zemlji. Na primer, u većini zemalja EU životni vek je preko 80 godina (82 godina za žene i 75 za muškarce) što govori o kvalitetu svakodnevnog života, zdravstvenoj prevenciji i uopšte razvijenim programima zdravstvene zaštite. U Srbiji je životni vek pet godina kraći odnosno iznosi 75 godina za žene i 70 godina za muškarce.

34. Sta smo do sada uradili po pitanju pridruživanja EU i koje nas faze još čekaju?

Srbija je i dalje, već 8 godina u prvoj fazi procesa pristupanja Evropskoj uniji, tačnije očekuje se potpisivanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Potpisivanjem SSP Srbija postaje država pridružena Evropskoj uniji, sa jasnom perspektivom budućeg članstva u EU. Nakon potpisivanja SSP, Srbija treba da podnese zvanični zahtev za članstvo u EU. Ovaj zahtev za članstvo razmatra Evropski savet (šefovi država i vlada članica EU) nakon čega se donosi odluka o davanju statusa kandidata Srbiji i zakazuje datum početka pregovora o članstvu. Pregovori o članstvu traju u proseku 3-5 godina, ali ne postoji utvrđeno vremensko ograničenje već brzina zavisi od sposobnosti za reforme države koja pristupa EU i njene sposobnosti da uskladi svoje zakonodavstvo sa pravom EU.

Nakon završetka pregovora Ugovor o pristupanju Srbije Evropskoj uniji treba da ratifikuju Srbija i sve države članice EU, nakon čega Srbija postaje punopravna članica EU.

35. Šta je EU uradila za Srbiju?

Evropska unija je 2000. godine jednostrano ukinula carine za uvoz proizvoda (industrijskih i poljoprivrednih) poreklom iz Srbije, a da je Srbija pri tom zadržala carine na robu iz EU. Na taj način je Srbija dobila pristup najbogatijem pojedinačnom tržištu na svetu od oko 500 miliona potrošača sa najvećom platežnom moći. Ovo je omogućilo da Srbija za 7 godina poveća izvoz u EU za 4 puta u odnosu na 2000. godinu. Ukupna spoljnotrgovinska razmena Srbije iznosi 27 milijardi evra. Od toga, 15 milijardi je razmena sa Evropom, 3 sa Rusijom i jedna sa Kinom. Vrednost izvoza Srbije je: 5 milijardi izvozimo u EU, 500 miliona u Rusiju i 5 miliona u Kinu.

Sa druge strane EU je putem pomoci iz fonda CARDS odnosno IPA do sada Srbija dodelila, preko 1.2 milijarde € bespovratne pomoci. Ova pomoc je najviše korisćena za obnovu energetsćkog sistema, pre svega termoelektrana, puteva, mostova i bolnica i škola

36. Koje su preporuke za akciju u pravcu prekogranićne saradnje?

Republici Srbiji kao zemlji potencijalnom kandidatu dostupna su finansijsćka sredstva kroz Instrument za pretpristupnu pomoć-IPA u pogledu komponente II- prekogranićne saradnje. Za period 2007-2010 izdvojeno je 44.4 milijardi evra za prekogranićnu saradnju.

Za Republiku Srbiju ključno je da ispuni uslove kako bi mogla da koristi pomenutu pomoć, a što podrazumeva: statistićku regionalizaciju zemlje prema standardima NUTS, obezbeđivanje nacionalnih budžetsćkih fondova za kofinansiranje investicija, razvijanje makroekonomskih, finansijsćkih i administrativnih kapaciteta i povezivanje potencijalnih prekogranićnih projekata sa „acquis communautaire“- što podrazumeva usklađivanje predloga projekta sa prioritetima u procesu pristupanja EU. Prilikom apliciranja za finansijsćka sredstva EU u pogledu prekogranićne saradnje neophodno je poštovanje principa: programiranja (finansiraju se programi koji vode dugoroćnom i održivom razvoju), koncentracije (finansira se manji broj, ali većih i skupljih programa), principa dodavanja (fondovi EU ne zamenjuju nacionalne fondove već su samo dodatak na

nacionalne fondove) i principa partnerstva (koji podrazumeva angažovanje svih nivoa vlasti u procesu jačanja institucionalne infrastrukture za efikasniju absorpciju fondova). Mogući predlagači prekograničnih projekta uključuju: direktne budžetske korisnike, indirektno budžetske korisnike uz pismenu podršku ministarstva nadležnog za utvrđivanje njihovih finansijskih sredstva, i sve oblike udruženja građana uz pismenu podršku resornog ministarstva. Zbog toga je takođe jedna od osnovnih preporuka potencijalnim korisnicima da se na vreme edukuju u pogledu zahtevnog projektnog menadžmenta EU.

37. Kakva je budućnost pčelarstva u EU i da li se i ova oblast poljoprivrede subvencionira?

U Evropi i svetu je zabeležen trend ubrzanog rasta proizvodnje i prodaje meda i pčelarskih proizvoda. Članice EU ne zadovoljavaju sopstvene potrebe za ovim proizvodima, te je EU najveći uvoznik ovih proizvoda, to naročito iz Kine i Argentine. U cilju povećavanja proizvodnje meda i ostalih proizvoda EU podstiče proizvodnju sufinansiranjem nacionalnih programa razvijanja pčelarstva i to sa 50 % od ukupnih investicija u ovu oblast. Nacionalni program razvoja pčelarstva mora detaljno odrediti korake koji vode razvoju i unapređivanju ove oblasti, i predvideti mehanizme praćenja i procenjivanja napretka. Evropska unija trenutno zadovoljava samo 52 % sopstvenih potreba sopstvenom proizvodnjom te su perspektive za razvoj pčelarstva odlične jer postoji tržište, a ulaskom Srbije u EU pomenuti EU programi sufinansiranja osiguravaju i sredstva za unapređenje ove oblasti.

38. Kako će ulazak u EU uticati na prihode poljoprivrednika?

Na prihode poljoprivrednika će uticati jedinstvena carinska politika unutar EU i promena iznosa i strukture subvencija. Poljoprivrednici će i dalje moći da računaju na podršku države u unapređivanju njihove konkurentnosti. Budžet EU za poljoprivredu odnosno za Zajedničku poljoprivrednu politiku iznosi više od polovine ukupnog budžeta EU, te će bez obzira na moguće izmene u ovoj oblasti subvencije države sigurno biti i veće. Štaviše, gotovo jedini izvor za dodatan novac za održive poljoprivredne subvencije su fondovi EU koji stoje na raspolaganju državama članicama, ali i državama koje imaju status kandidata. Naročito će porasti subvencije za ulaganja u modernizaciju velikih komercijalnih domaćinstava i udruženja malih poljoprivrednika. Takođe, uvećaće se i ulaganja u ruralni razvoj i izgradnju neophodne infrastrukture kako bi se povećala konkurentnost srpske poljoprivrede.

Konkurencija će sigurno biti veća, ali će i tržište od gotovo pola milijarde ljudi, bez carinskih i trgovinskih prepreka otvoriti prostor za bolji plasman proizvoda. Iskustva i prve studije o promeni zarade poljoprivrednika u 10 novih država jasno ukazuju da je došlo do velikog povećanja zarada poljoprivrednika, što se može očekivati u Srbiji kada postane država članica.

39. Zašto postoje fondovi EU?

Fondovi EU su ustanovljeni da bi zemlje kandidati koje se približavaju članstvu u EU brže postigle onaj nivo demokratskog i ekonomskog razvoja i stepen socijalne sigurnosti koje su stalne zemlje članice morale da dostižu dugi niz godina ili decenija. Za zemlje koje se sada približavaju evropskim standardima nema vremena za lutanje, zastoje u reformama i ekperimente, već treba da u kratkom vremenu izvedu reforme uz pomoć fondova i eksperata EU.